

Pontarró, Laurinya, lo Torve (sic), l'Eula, lo Pas d'en Barbé» (id., id. 126b). Ponsich (*Top.*, 60) hi afegeix (*Sta. Maria de Eula*, 1174, 1176, 1180, 1192, 1197, 1205, 1213, 1231, 1262, 1276, 1283, 1303, 1338, *Eule* 1206, *Eola* 1211).

ETIM. Exposo diverses conjectures, totes defensables i més o menys probables.

1) Derivat fem., potser col·le., del nom de la mata evol «Sambucus Ebulus», ll. EBŪLUS. Podria ser una formació col·lectiva, tal com hi ha *La Faja* al costat de *faig*, *verna/vern*; com que en llatí es troba també *ebulum* neutre (junt amb *ebulus*), EBULA en podria ser el plural. En gascó trobem *gèyla* dialectalment, i *gèyna*, per al nom de la planta (PVArcGc 477b2,3,47). I en el Bearn dos afl. del Gave de Pau, que des-¹⁵ emboquen un enfront de l'altre: es diuen *La Geule* el de la dreta (provinent del cantó de Lescar), i *Le Geu* el de l'esq.; també hi ha el poble de *Geus* [*Geus* 1385] a 4 k. SSO. de les deus de *La Geule*, i altres NLL *Geus*, i *Geus-Baig*, una mica més lluny, veg. PRaymond (*Di. Top. BPy.*). Del nom de planta EBULUS són derivats els NLL catalans (Pallars) *Aulet*, *Aulàs*, *Auló*; ¹ potser també [això insegur] el de l'important *Evol* del Conflent (veg. infra).

2) D'un NP. Amb diverses alternatives. 2a) El ger-²⁵ mànic fem. ELDA, que en la forma assimilada *Ella*, i en diverses variants, és molt freqüent en els nostres docs. dels Ss. x-xii: per ex., *Elo*, nora d'un fill de Guifre I (Udina, *Arch. Co. S. X*, § 38, 118, 129); *Eldes* aa. 913 i 921 de St. J. Abad.; *Ella* aa. 916 i 921,³⁰ docs. de Moia (Udina, o. c., §§ 38, 66, 49, 70); *Ello* NP f. (i *Ellu* a la sign.): en lloc de l'assim. pura de LD en *ll*, és de creure que també hi hauria l'evolució en *yl* tan estesa en la nostra toponímia i dialectes, que es va exposar en *LleuresC*, pp. 214-216.

2b) De LEUBILA (Först., 1082), que apareix en diverses variants en els nostres textos. *Livila* a. 957, *Luvilo* a. 990, *Luilu* a. 957 (Aebischer, *Onom.*, p. 23), i jo trobo *Levila* a. 880 (*Pall.-Rbg.*), *Livila* a. 981, o *Liala* S. xi, *Livol* f. 973. Llavors vindria d'aquesta⁴⁰ inicial L- la que hem pres per article en «Priorat de l'Eula» (caldria veure si aquest article només consta en les cites donades de 1310 i 1760), o si també se'n pot deduir la presència en les nombroses i més antigues que ha recollit Ponsich.

2c) Ebila NP f. (Först., 438, no recollit per Aebischer) del masculí del qual és possible que vingui el d'*Evol* conflentí.

3) També es podria imaginar que vingué d'una variant de ILICE 'alzina' que ha donat *Eus* (infra), amb⁵⁰ una evolució fonètica diferent, com la d'ILICETUM > *aulet* (*LleuresC*, 214).

En conclusió la darrera alternativa és poc probable, car llavors hi hauria d'haver e final i no pas -a en les mencions antigues, i només n'ha trobat un cas Ponsich en l'any 1206 (que també podria ser d'un genitiu llatí). Entre les altres, tant 1) com 2a i 2b són versemblants quasi per igual. Potser el context i altres dades tretres dels docs. dels Ss. xii-xiii, coneguts de Ponsich, o circumstàncies topogràfiques permetran decan-

tar-se més per l'una o l'altra. 2b) sembla la més fàcil.

¹ Potser també *Coma d'Eulia* (serrat de ~), te. Orís (xii, 150.10); si bé no és fàcil veure com el sufix *-iyla* s'aplicaria al nom de la planta; potser més aviat, de *olla* 'gorga' (cf. *Olera*).

EUS

Poble del Conflent, al NE. i damunt mateix de Prada.

PRON. LOCAL: *éys*, oït a l'enq. d'allí (xxvi, 98-102) i dels pobles veïns, 1960.

MENCIONS ANT. 1035, el comte Guifre de Cerdanya dona al monestir de St. Martí de Canigó: «eclesiam St. Vincentii de villa Elz cum decimis ---» (*MarcaH.*, § 214, 1061, 2f.); 1095, el seu successor G. Ramon deixa al seu fill: «Cerdania et Confluentem cum --- castellos eorum, sci. *Rotenis* et *Mons Cersanus*, et castrum de *Ylice* et de *Paracollis* --- St. Stephani --- Soni --- Alloni ---» (ib., § 311, 1193.1f.): a penes es podria dubtar, en aquest context, que es tracta d'Eus (Paracolls és de Campome, terme limítrof d'Eus), com ja va veure Alart; 1053: *Heus* (Alart, *Cart.*, 67).

Potser també es tracta d'Eus en un document de 1075, copiat per Fossà del Cart. d'Elna, en què hom dona «sarracena una ad Sta. Ma. de Enz --- Ponteiliano --- St. Mart. Canegoni ---» (Mor. xxxi, 69), on segurament s'havia d'esmenar en *Euz*; ¹ 1212: *Elz* (Alart, *RLR* xii, 120); 1213: *Guillemus de Helz* ib. 1218: *Heutz* (ib.); 1243: castrum de *Eucio* (ib.); 1265: G. C. de *Eucio*, G. G. de *Eucio* (*InwLC*); 1359: *Eus* (*CoDoACA* xii, 77, 118); 1371: locus de *Eus*³⁵ --- de *Encio* (*Stils de Vfr. Cfl.*, f° 41r.); 1385: *Eus* (Alart, *Docs. Gé. Hist.*, 27); 1435: «Ylice seu *Eucio*» (Alart, *Doc. G. H.*, 89); 1446: H. C. loci de *Eus* (*InwLC*, s. v. *canyot*). S. xvi: *Eus* (ms. 133, B.N.P., f° 66).²

Ponsich (*Top.*, 104) hi ha afegit «castrum de *Elz*» 1109-17; (B. de) *Ylice* 1117, *Elz* i *Heltz* 1163, 1191, 1212, 1213, «basilica B. Marie in castello de *Illice*» 1218 («P. de *Illice*» 1250), *Eucium* 1314 i 1399, i *Eus* 1628 i 1765 (ultra un «ipsa *Elzina*» del S. x, que prenem a benefici d'inventari).

ETIM. Ja va dir Alart (*RLR* xii, 120), que ve del ll. ILEX, -ICIS 'alzina' seguit per P. Vidal (*Ruscino* iii, 1913, 167 ss.); i Fouché (*Phon. Rouss.*, 173); com ho comproven les mencions antigues *Illice*, de 1095, 1117, 1218, 1250 i 1435. Precisem que es tracta de la variant ELICE, quasi general en llatí vulgar i romànic (*DECat* i, 246 i n. 10). Aquí potser hi hagué síncope ja molt antiga, *ELCE (car altrament esperàriem més aviat conservació de la -E final, cf. *polze*).

Dugué haver-n'hi alguns homònims no llunyans, car un *Montem Ilicis* figura en el doc. de 872 relatiu a Bassegodà: «Principii --- ipsam Nucem, et usque in monte *Ilicis*, *Talexano* ---» (*Li. F. Ma.* ii, 27.14).

Gröhler (*ZRPb.* l.iii, 825) assenyalava un *Els* o *Eus* en docs. antics de cap a la Charente; semblaria ser